

Kulturminnedokumentasjon Bjørnarhallen (gbnr. 284/117)

Oppdragsnummer

10222290

Filnavn

Kulturminnedokumentasjon Bjørnarhallen_gnr 284 bnr 117
Garnes Bergen.docx

For detaljregulering Arna. Gnr. 284, Bnr. 64 m.fl., Øvre Seimsmark - Bjørnarhallen.
Arealplan-ID 70560000

Sammendrag

Sweco Norge AS har fått i oppdrag av Bergen kommune, etat for utbygging å utarbeide kulturminnedokumentasjon for Bjørnarhallen, Øvre Seimsmark 70, 5264 Garnes, gnr. 284, bnr. 544 i Bergen kommune, da denne skal rives.

Eiendommen er under pågående detaljregulering der formålet er å få bygget en ny idrettshall. Denne rapporten inngår derfor som kunnskapsgrunnlag for videre planlegging av området.

Bjørnarhallen er på ca. 1870 m² og brakkene er på hhv. ca. 70 og 150 m². Hallen er oppført i 1986 som stålkonstruksjon på et dekke av betong. Fasaden består av bølgeblikkplater og malt trekledning. Det ble oppført et tilbygg i 2002 med vegger av Lecablokker og selvbærende tak fra Leca av type «Byggeplank». Idrettshallen er en del av Garnes skole.

Selve hallen fremstår som ganske inntakt, med plaststøpt betonggulv, sportsgulv, spilepanel i tre og perforerte plater på veggene. Tribunen er bygget opp med L-elementer i betong. Noen av garderobene er nylig oppgradert. Garderobene består av vekselvis fliser eller belegg på gulv og flis eller baderomsplater på vegger. I gang, kiosk og toaletter er det gulvbelegg, det er skiferflis i inngangspartiet og det er teppeflis på gulvet i troférom, med et eldre gulvbelegg under teppeflis. Utvendig tak er tekket med asfaltpapp.

Fasaden på hallen består av bølgeblikkplater og malt trekledning, mens på tilbygget består fasaden av malt murpuss på Leca. Det ble opplyst på befaring at vinduene på hallen ble skiftet ut rundt 2015-2016.

Utenfor hallen er det oppført to brakkebygg i treverk på betongfundamenter, med innvendige overflater av trepanel på vegger og innvendig tak og gulvbelegg. Utvendig er taket tekket med asfaltpapp. Brakkene ble flyttet til tomten fra Torofabrikken i 1995.

Rapporten er utarbeidet i henhold til byantikvarens sin veileder, og vil belyse den historiske utviklingen og kulturhistoriske verdien til eiendommen på bakgrunn av en gjennomgang av skriftlige historiske kilder, gamle bilder og flyfoto, eldre byggesaker og befaring. Oppdraget er gitt av Cubus AS og Bergen kommune, etat for utbygging.

Kulturminnedokumentasjonen er utført av Sweco ved kulturminnekonsulent Inger Lena Gåsemyr, Cand. Philol. i kunsthistorie med spesialisering innen arkitekturhistorie og bygningsvern.

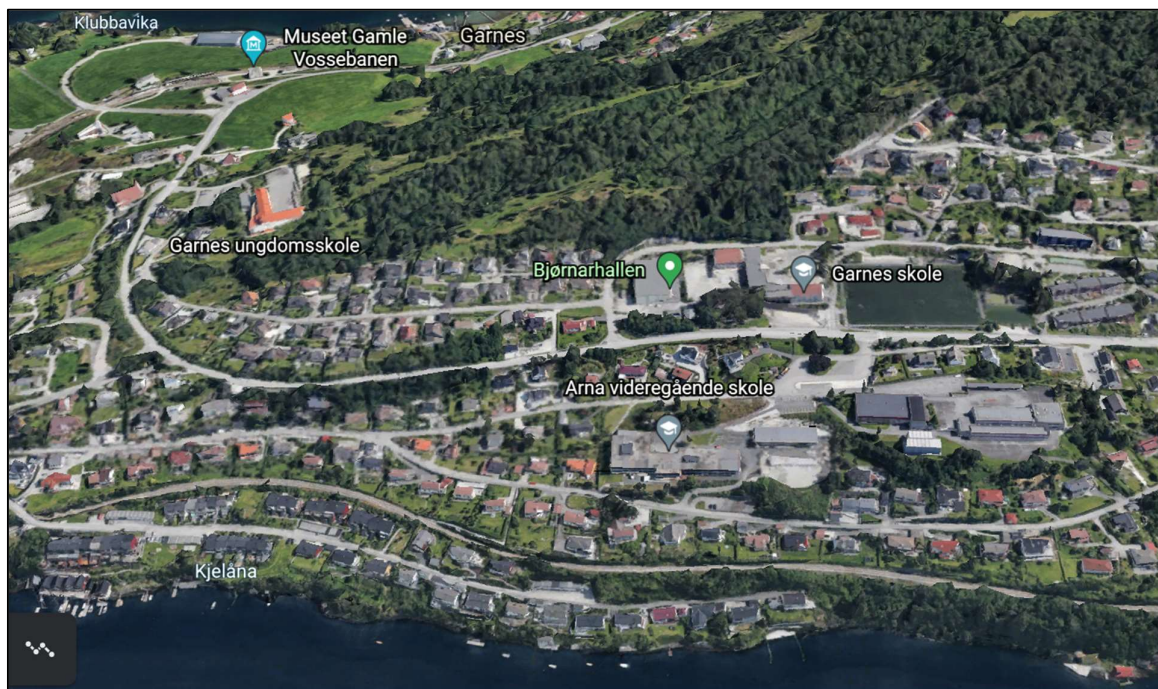
Kvalitetssikring av rapporten er gjort av Ingrid Rekkavik, MA i region og regionalisering med spesialisering i kulturminneforvaltning samt seniorrådgiver Gøril Nordtvedt, MA i arkeologi med spesialisering i bygningsvern.

Innhold

Sammendrag	2
1. Innledning	4
2. Metodikk	5
3. Historisk riss	6
3.1. Garnes stasjon – Gamle Vossebanen	10
3.2. Den Christianske Postvei	11
3.3. Garnes barneskole	12
4. Bjørnarhallen	16
4.1. Historisk utvikling – Idrettslaget Bjørnar	16
4.2. Bjørnarhallen 1984	18
4.3. Klubbhus – Toro fabrikker 1995	20
4.4. Tilbygg garderobe og lager 2000	20
4.5. Dagens situasjon - Bjørnarhallen	21
5. Kilder	37

1. Innledning

Sweco Norge AS har fått i oppdrag av Arkitektgruppen Cubus AS og Bergen kommune, etat for utbygging å utarbeide kulturminnedokumentasjon for Bjørnarhallen, Øvre Seimsmark 70, 5264 Garnes, gnr. 284, brn. 117 i Arna bydel, Bergen kommune, da denne skal rives. Rapporten er utarbeidet for å imøtekomme krav fra Byantikvaren.

Figur 1. Bjørnarhallen sin plassering i landskapet sett i forhold til Garnes barneskole, Arna videregående, Garnes ungdomsskole og Museet Gamle Vossebanen. Foto: earth.google.com

2. Metodikk

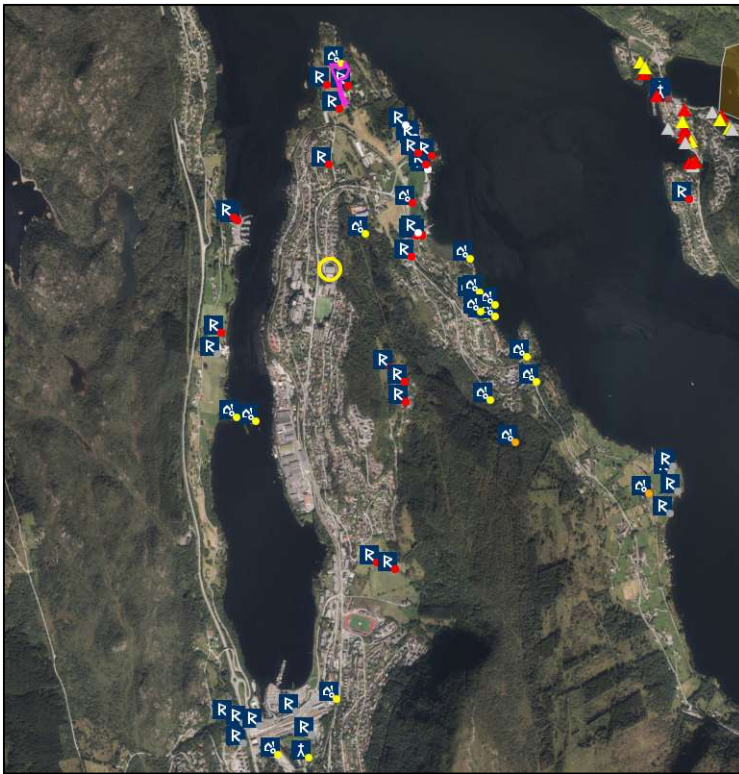
Rapporten er utarbeidet for å oppfylle krav om dokumentasjon av bygning som skal rives, som er en del av kulturmiljø med verdi. Den tar utgangspunkt i Byantikvarens veileder til kulturminnedokumentasjon.

I 2015 utarbeidet Byantikvaren et eget kulturminnegrunnlag for Garnesvegen, Indre Arna i forbindelse med oppstart av planarbeid for gang- og sykkeltiltak på Fv. 276 Garnesvegen fra Bommane til Garnes stasjon (Plan ID 63560000). Rapporten vil derfor kun ta for seg den overordnede konteksten og historien til området i korte trekk, med henvisning til Byantikvarens sitt kulturminnegrunnlag. Idrettshallen sin historiske utvikling blir beskrevet og dagens situasjon blir dokumentert i detalj.

Den kulturhistoriske delen av rapporten baserer seg på en gjennomgang av skriftlige historiske kilder, eldre byggesaker, gamle bilder og flyfoto samt bilder fra befaring utført 26. og 31.08.2021, samt 3. og 12. september 2021.

3. Historisk riss

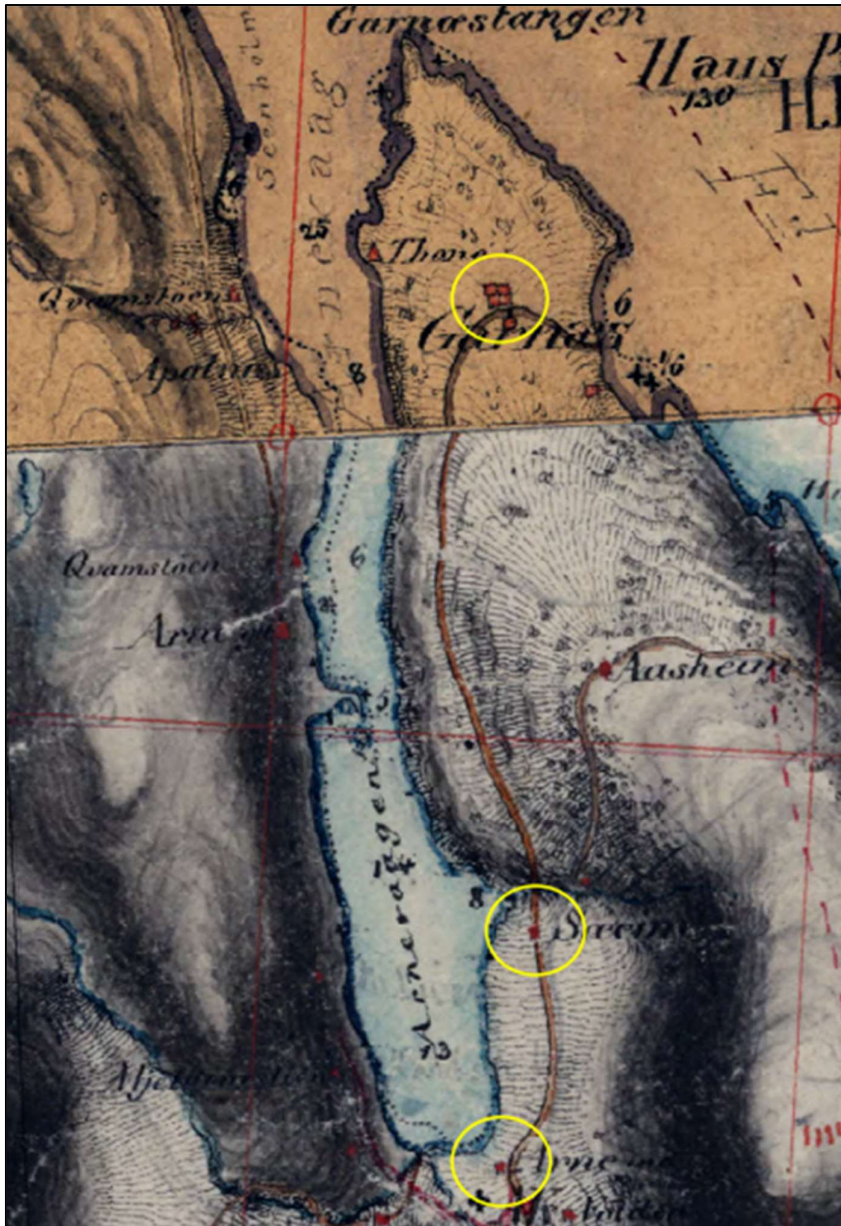
Bjørnarhallen ligger på Garnes i Bergen kommune og er en del av kulturmiljøet til Garnes skole, som ligger på halvøya mellom Arnavågen og Sørfjorden i Arna bydel. Navnet Garnes kommer kanskje av Norrønt *garðr*, gjerde, og neset som skyter seg frem. Garnes er et forhistorisk landskap basert på eldre jordbruksbebyggelse som ligger lavt i terrenget, men er i dag forholdsvis tett bebygget. Området rundt Bjørnarhallen og Garnes barneskole er rikt på arkeologiske funn fra steinalderen, og det er mange krigsminner i nærheten. Den kommunalt verneverdige Christianske postvei, og veteranjernbanen Gamle Vossebanen (Garnes stasjon med toglinje mellom Garnes og Middtun), som er fredet, ligger også i nærheten.

Figur 2. Utsnitt fra kulturminnedatabasen Askeladden. Rune-R markerer automatisk fredete kulturminner. Gul sirkel markerer beliggenheten til Bjørnarhallen som ligger ved siden av Garnes skole. Kilde: Askeladden.no

Områdene rundt Arnavågen er rike på fornminner. Med sitt gode jordsmonn og kontakt med sjøen har området gitt grunnlag for gode levevilkår langt tilbake i tid. De eldste sporene i Arna er påvist på Garnes og Tunes, i form av funn av slipte steinøkser (trinnøkser) fra slutten av eldre steinalder. Ytterst på Garnes er det påvist flere funnrike lokaliteter fra yngre steinalder. Boplassene ligger i dag 13-14 moh., men i samtiden lå de like ved sjøkanten. Redskapsinventaret fra boplassene består av pilspisser, økser, slipesteiner og avslag, samt kulturlagsavsetninger og ildsteder. Funnkontekstene vitner om at

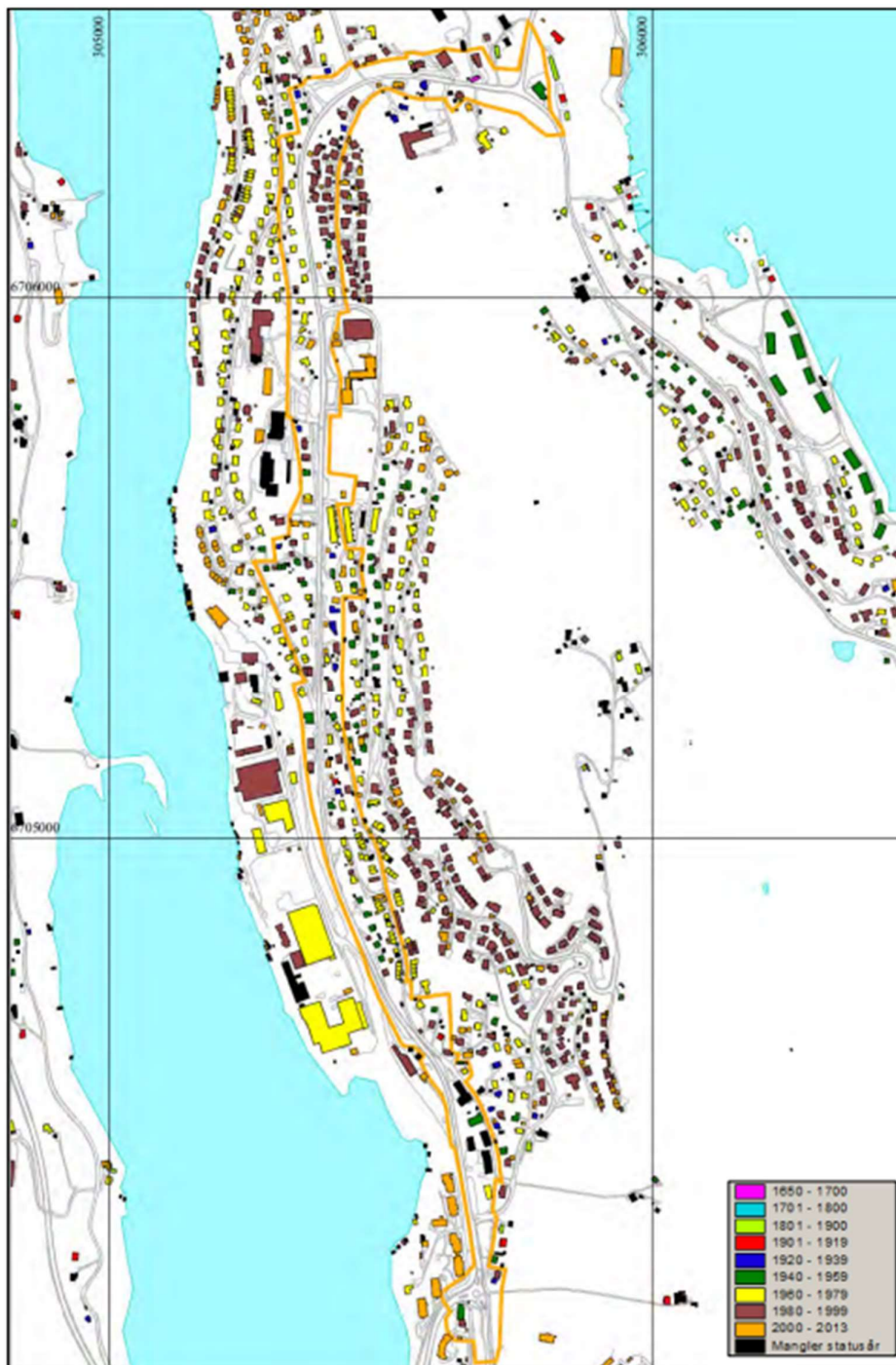
det i Arna i likhet med resten av Vestlandet holdt til nomadiske folk som levde av fangst og fiske i steinalderen. De eldste gårdene i området er matrikelgårdene Indre Arna, Seim og Garnes. Gårdene er markert på blant annet skiftekart fra slutten av 1800-tallet og på Rektangelkartet fra 1856-60 nedenfor.

Figur 3: Rektangelkart fra 1856-60 som viser avmerking av matrikelgårdene slik de lå før utskiftningen. Gårdene Indre Arna, Seim og Garnes er markert med gul sirkel. Den Christianske postveg går via Arna, Seim, Aasheim mot Tunes. Kilde: Kulturminnegrnlag Garnesvegen, Indre Arna 2015

Figur 4. Ortofoto som viser utviklingen fra 1951-2014, fra den tradisjonelle gårdsbebyggelsen til ny boligbygging. Kilde: norgebilder.no

Figur 5. Kart over planområdet som viser bebyggelse med farge som indikerer byggeår. Kilde: Kulturminnegrunnlag «Garnesvegen, Indre Arna», Byantikvaren 2015

3.1. Garnes stasjon – Gamle Vossebanen

Vossebanen ble åpnet i 1883. Strekningen fra Bergen via Garnes til Voss var en del av Bergensbanen da denne ble åpnet i 1909. Banen gikk fra å være en smalsporet bane til å bli en bredsporet bane i 1904. Vossebanen er et unikt og autentisk teknisk kulturminne. Det formidler en historie knyttet til samferdsel, ressursutnyttelse og næringsutvikling, bosetningsmønster og samfunnsutvikling. Samtidig går banen gjennom et kulturlandskap med stor tidsdybde, med spor etter menneskelig aktivitet helt tilbake til forhistorisk tid. Opplevelsesverdiene knyttet til landskapet og de spor menneskene har avsatt gjennom århundrers aktivitet, gjør Vossebanen til et kulturminne med særdeles stor pedagogisk verdi. I dag er strekningen mellom Garnes og Midttun i drift som museumsjernbane. Garnes stasjon er fredet med hjemmel i KML § 15, og omfatter 4 bygninger. Fredning med hjemmel i KML § 19 omfatter et område rundt bygningene på gnr. 248 bnr. 458 tilsvarende det opprinnelige stasjonsområdet. Området omfatter perronger, spor, ramper og tekniske installasjoner, samt stasjonshagen.

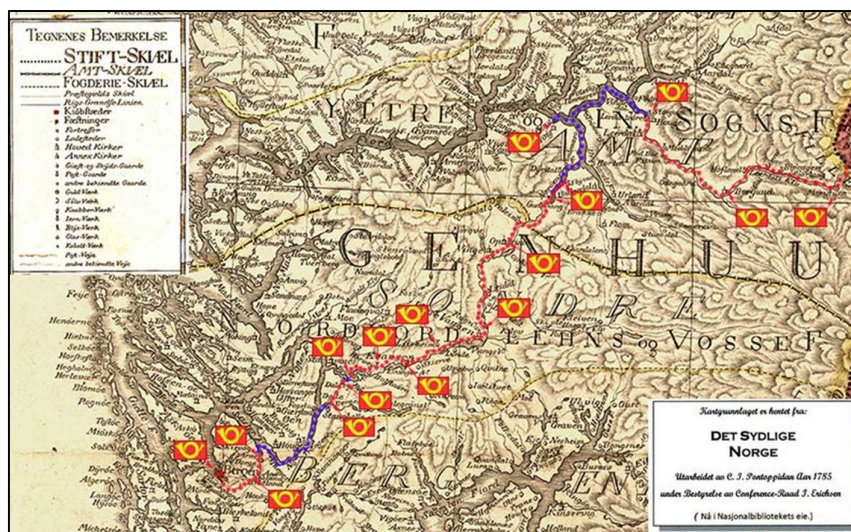
Figur 6. Tog ankommer Garnes stasjon en gang mellom 1905 og 1918. Stasjonsbygningen brant ned i 1918. Kilde: Grind.no og Gubberud 1983.

Figur 7. Damplokomotivet ved Garnes stasjon, Museet Gamle Vossebanen, under kulturminnedagene 08.09.2021. Kilde: kulturvern.no

3.2. Den Christianske Postvei

De eldste offisielle veifarene – postveiene – i Norge ble etablert i 1647, og det var stort sett de gamle allmannaveiene som ble benyttet. Allmannaveiene, omtalt som tjodvegane i Gulatingsloven, eksisterte allerede før 1000-tallet, og fungerte som sambandsveier mellom de ulike landsdelene. Den Christianske postveien fra Bergen til Christiania gikk via Indre Arna, over Åsheim mot Tunes.

Figur 8. Kart som viser deler av den Christianske postveien fra Bergen til Lærdalsøyri. Pontoppidan 1785. Kilde: lokalhistoriewiki.no

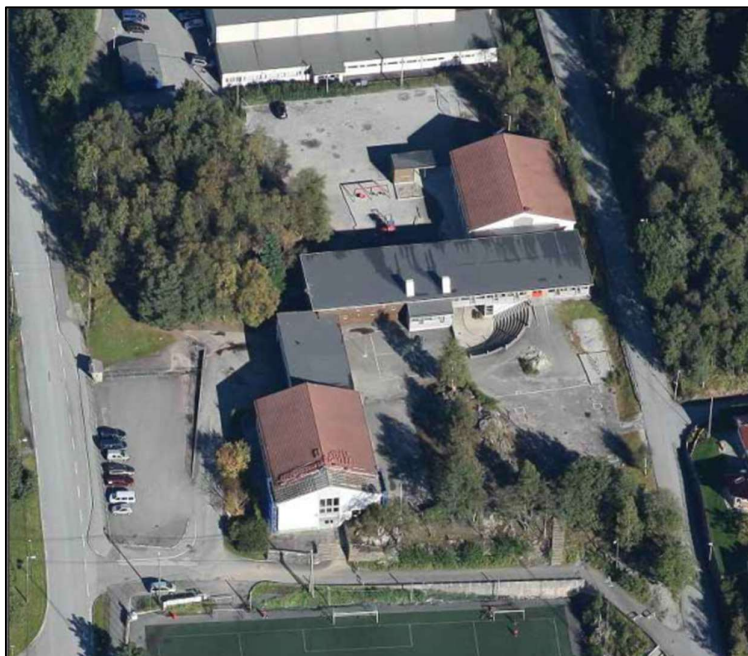

Utsnitt av kartet fra 1856-60 viser at det på denne tiden var to veier i området. I tillegg til postveien over Åsheim, er det markert en vei som går om Garnes.

Figur 9. Rektangelkart fra 1856-60.
Kilde: Kulturminnegrunnlag Garnesveien, Indre Arna 2015

3.3. Garnes barneskole

Skolen ligger på Garneshøgda, på neset mellom Arnavågen og Sørfjorden, i Arna bydel. Det er kort avstand til Arna videregående skole, Garnes ungdomsskole, idrettsanleggene Garnes kunstgressbane og Bjørnarhallen.

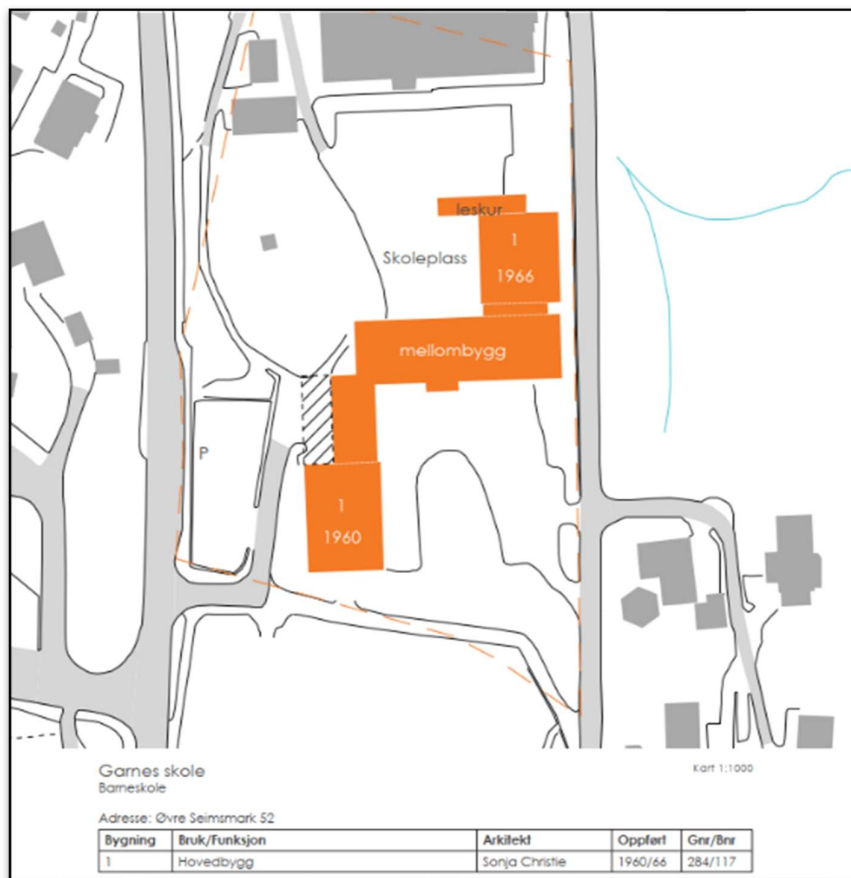
Figur 10. Garnes skole, deler av Bjørnarhallen sees i nord. Kilde: Kulturhistorisk rapport for kommunale skoler i Bergen.

Bygningshistorikk

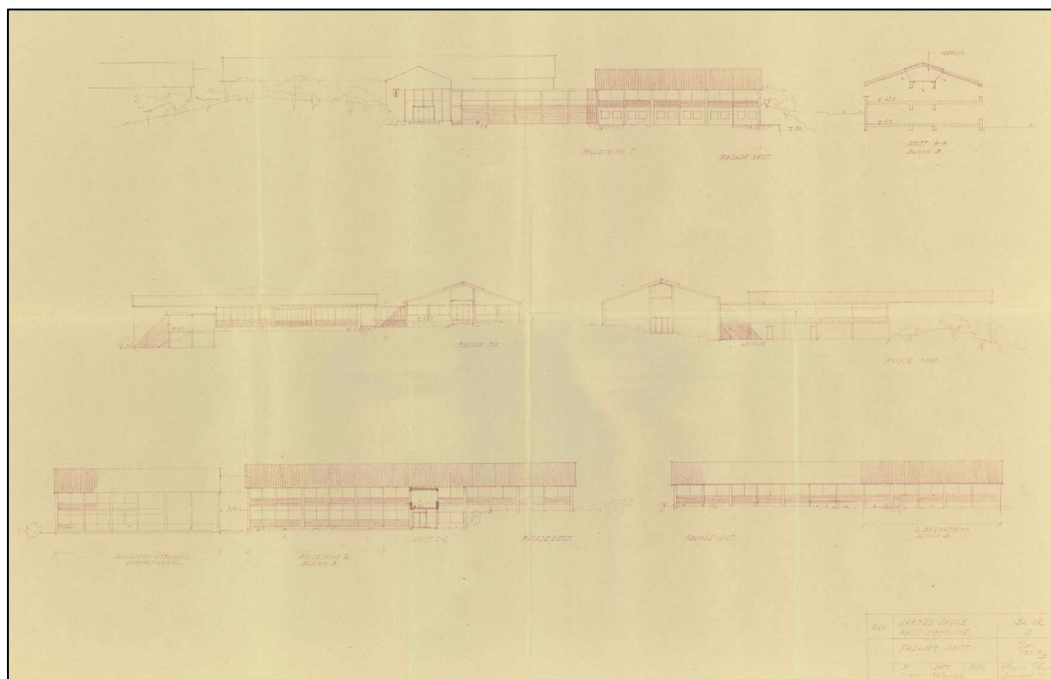
På grunn av økning i elevtallet i Indre Arna skolekrets ble det i 1955 vedtatt at Garnes skulle bli egen skolekrets med nytt skolehus på Garneshøgda. Skolen ble tegnet i tre byggetrinn av arkitekt Sonja Christie, som småskole, storskole og framhaldsskole. Paviljongen i sør, småskolen, ble ferdig i 1960, paviljongen i nord, storskolen, ble ferdig i 1966. To paviljonger, framhaldsskole og mer areal til storskolen, ble ikke realisert. Samtidig med paviljongene ble det oppført mindre bygninger med toaletter og leskur. Disse ble utvidet og ombygget i 2002 og i 2010, for å utvide undervisningsarealet. Bjørnarhallen, like nord for skolen, brukes til gymnastikk og S.F.O.

Bygningsbeskrivelse

Skolen består av fire volumer som danner en siksakk-form med rette vinkler. To volumer med saltak ligger i sør-vest og nord-øst mens to volumer med flatt tak kobler disse sammen. Anlegget er bygget i betong i en etasje med sokkel. Sokkelen tar opp terrengfallet mot nord og vest, og bygningene er i én etasjehøyde mot skoleplassen.

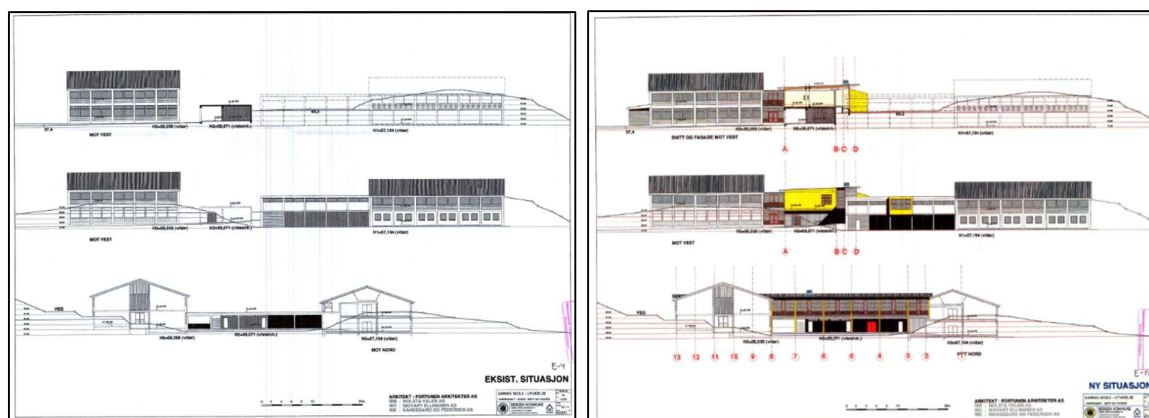

Figur 11. Skolebygg i oransje viser byggetrinn 1 fra 1960 og byggetrinn 2 fra 1966, samt mellombygget fra 2002. Skravert område viser tilbygg fra 2010. Deler av Bjørnarhallen er vist med grå farge i nord. Kilde: Kulturhistorisk rapport for kommunale skolebygg fra 1724 til 1979

Figur 12. Fasadetegninger av Garnes folke- og framhaldsskole 1962. Kilde: Byggesaksarkivet.

Store deler av den opprinnelige bygningsmassen og fasaden fra 1960-årene ble bevart under ombyggingen i 2002. Nye elementer er relativt konsentrert og begrenset slik at opplevelsesverdien av det opprinnelige anlegget er ivaretatt. De bevarte delene har arkitektonisk verdi som eksempel på 1960-tallets skolearkitektur. «Kulturhistorisk rapport for kommunale skoler i Bergen fra 2013» vurderer at Garnes barneskole har middels verneverdi. Det må gjøres en ny vurdering sett i sammenheng med kommunen sin kulturminneplan og KPA 2018.

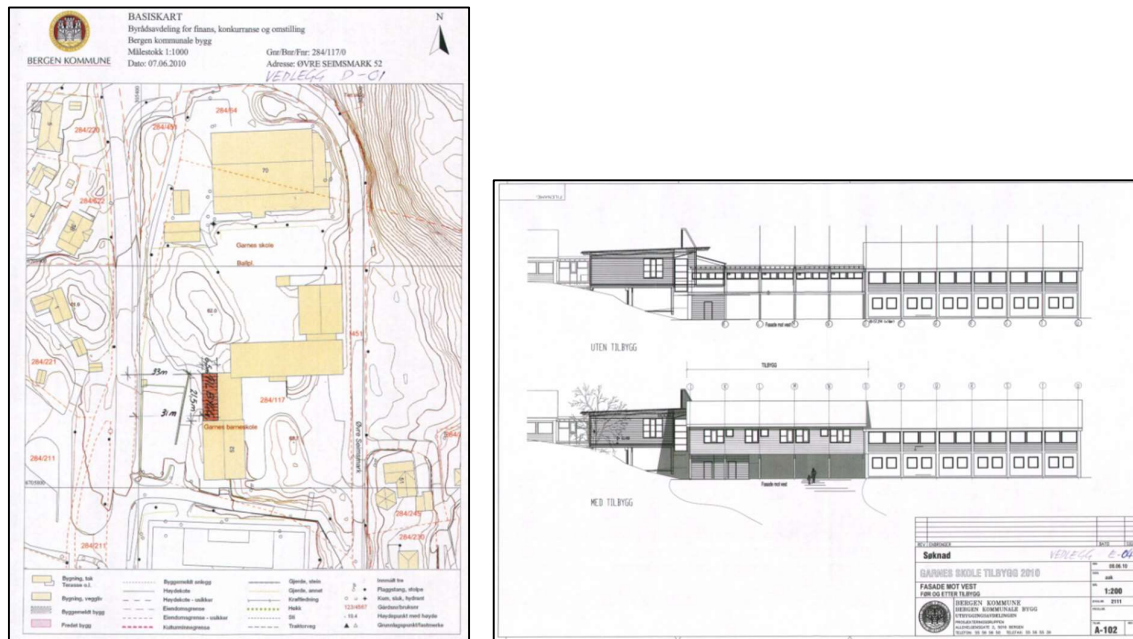

Figur 13. Arkitekttegninger som viser utvidelse gjort av Fortunen arkitekter AS i 2002. Kilde: Byggesaksarkivet

Sweco
Fantoftvegen 14P
NO 5072 Bergen, Norge
Telefon +47 55 27 50 00
www.sweco.no

Sweco Norge AS
Hovedkontor: Oslo

Inger Lena Gåsemyr
Mobil +47 920 25 626
Inger.lena.gasemyr@sweco.no

Figur 14-15. Tilbygg 2010. Kilde: Byggesaksarkivet

Sweco
Fantoftvegen 14P
NO 5072 Bergen, Norge
Telefon +47 55 27 50 00
www.sweco.no

Sweco Norge AS
Hovedkontor: Oslo

Inger Lena Gåsemyr
Mobil +47 920 25 626
Inger.lena.gasemyr@sweco.no

4. Bjørnarhallen

4.1. Historisk utvikling – Idrettslaget Bjørnar

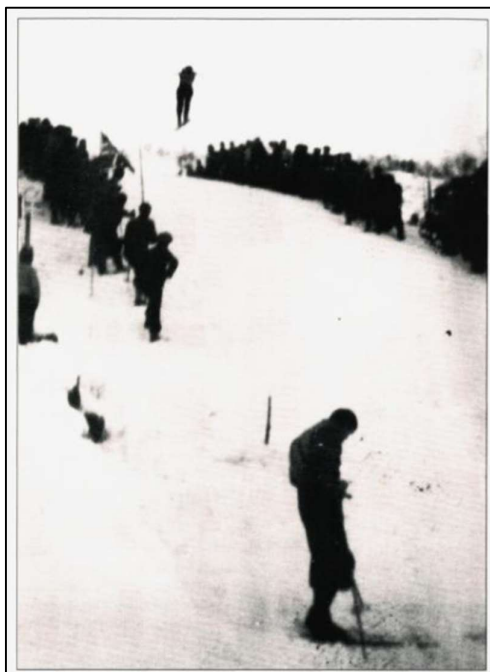
Historien til idrettslaget Bjørnar startet allerede på slutten av 2. verdenskrig, på vårcparten 1944, da Ingvald Trefall syslet med tankene om å få i stand en hoppbakke. Trefall hadde på den tiden funnet ut at Bjørndalen var det gunstigste stedet for en hoppbakke.

Arbeidet med å bygge «Bjørndalsbakken» startet våren 1944 og det første åpningsrennet fant sted i mars 1946. Skilaget Bjørnar ble registrert i Norges Idrettsforbund 15. september 1946. Dagny Stephansen startet høsten 1945 gymnastikk for jenter på Indre Arna skole, som etter hvert ble utviklet til å bli en håndballgruppe. Etter hvert fikk idrettslaget også orientering og fotballgruppe. Behovet for en egen idrettshall var sterkt voksende på 1970-tallet siden håndballgruppen var i sterk vekst. Jon Vindheim var en av ildsjelene bak arbeidet med å få Bjørnarhallen bygget og hallen sto ferdig i februar 1986.

Alle for én

Bjørnar for alle

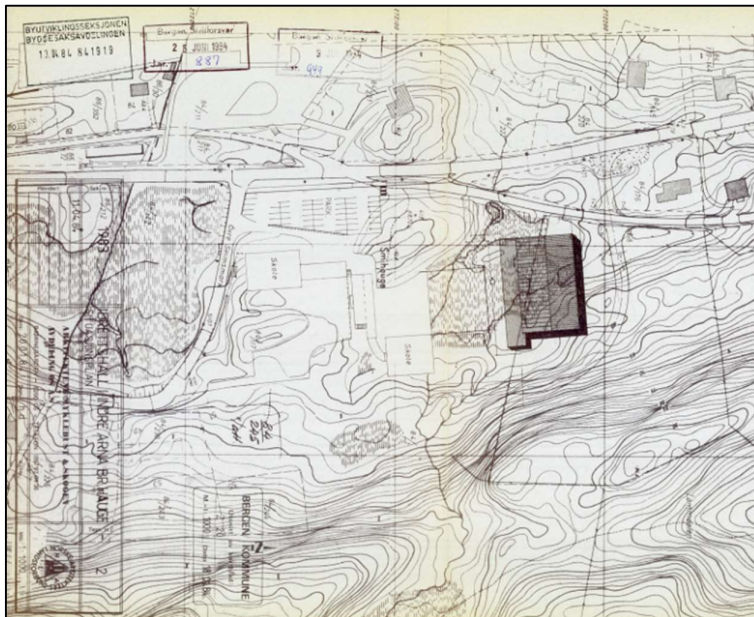
Figur 16. Trygve Løvaas i svevet under åpningsrennet i Bjørndalsbakken, mars 1946. Kilde: I.L. Bjørnar 50 år: et tilbakeblikk på idrettslagets historie: 1946-1996

Sweco
Fantoftvegen 14P
NO 5072 Bergen, Norge
Telefon +47 55 27 50 00
www.sweco.no

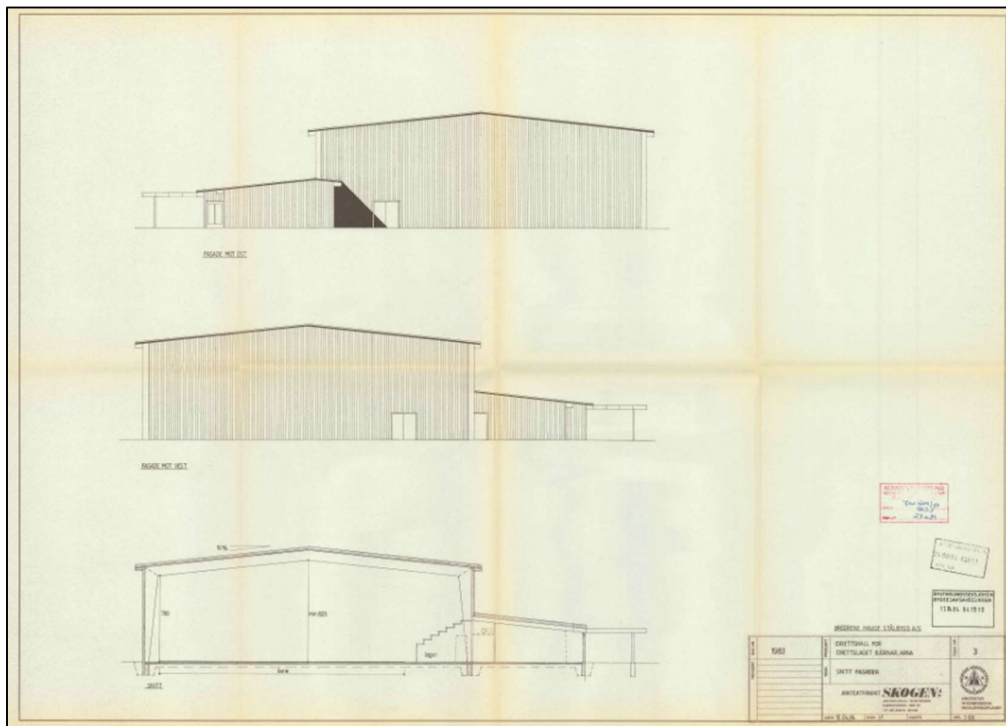
Inger Lena Gåsemyr
Mobil +47 920 25 626
Inger.lena.gasemyr@sweco.no

4.2. Bjørnarhallen 1984

Idrettslaget Bjørnar søkte om å få oppført idrettshall på Garnes i 1984 med grunnareal på 1.622 m². Byggetillatelsen ble gitt 28. juni 1985. Idrettshallen bygges som et samarbeidsprosjekt mellom Bjørnar og Bergen kommune, der IL Bjørnar er initiativtaker og står for gjennomføringen av prosjektet, mens det forventes at kommunen gir støtte til finansiering og drift. Situasjonsplan nedenfor viser at hallen var tenkt plassert nord for Garnes barneskole.

Figur 19. Situasjonsplan som viser tenkt plassering av Bjørnarhallen 1984. Kilde: Byggesaksarkivet

Figur 20. Tegning av Bjørnarhallen, Arkitektfirmaet Skogen AS, 1984. Kilde: Byggesaksarkivet

Hallen, som sto ferdig i 1986, ble bygget med bærende konstruksjoner av stål med søyler innkledd med gips. Himlingen i hallen er en kaldtakshimling ble isolert med 20 cm mineralull. Yttervegger i hallen ble isolert med 20 cm mineralull, der opp til en høyde på 3-3,5 meter ble panelt med trepanel. Over trepanelet ble det platet med akustiske stålplater. Skillevegg mellom garderobedel og hallen besto av stålstendere og gips. Veggflatene mot servicedelen ble platet med trepanel utenpå gipsen. Tribunen besto av betongelementer.

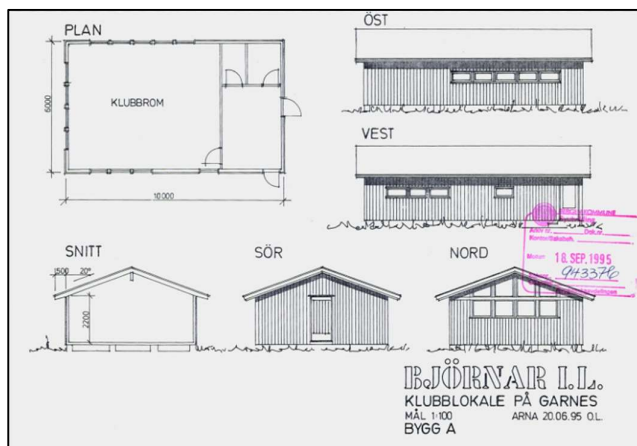
4.3. Klubbhus – Toro fabrikker 1995

I 1995 får idrettslaget Bjørnar overta en kontorbrakke av Toro fabrikker AS, til bruk som klubblokaler for idrettslaget og Garnes barneskole sin S.F.O. Bergen kommune gir byggetillatelse for oppføring av klubbhuset 10.juni 1995.

Figur 21. Plassering av kontorbrakker 1995.

Kilde: Byggesaksarkivet

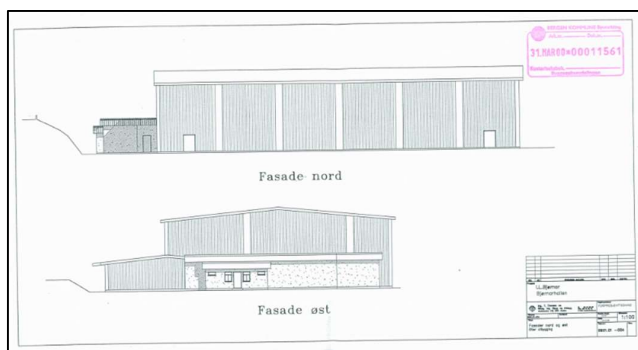

Figur 22. Tegninger av kontorbrakke som flyttes fra Toro fabrikker.

Kilde: Byggesaksarkivet

4.4. Tilbygg garderobe og lager 2000

I 2000 ble det sendt inn søknad om bygge på et tilbygg for å få på plass flere garderober og lager.

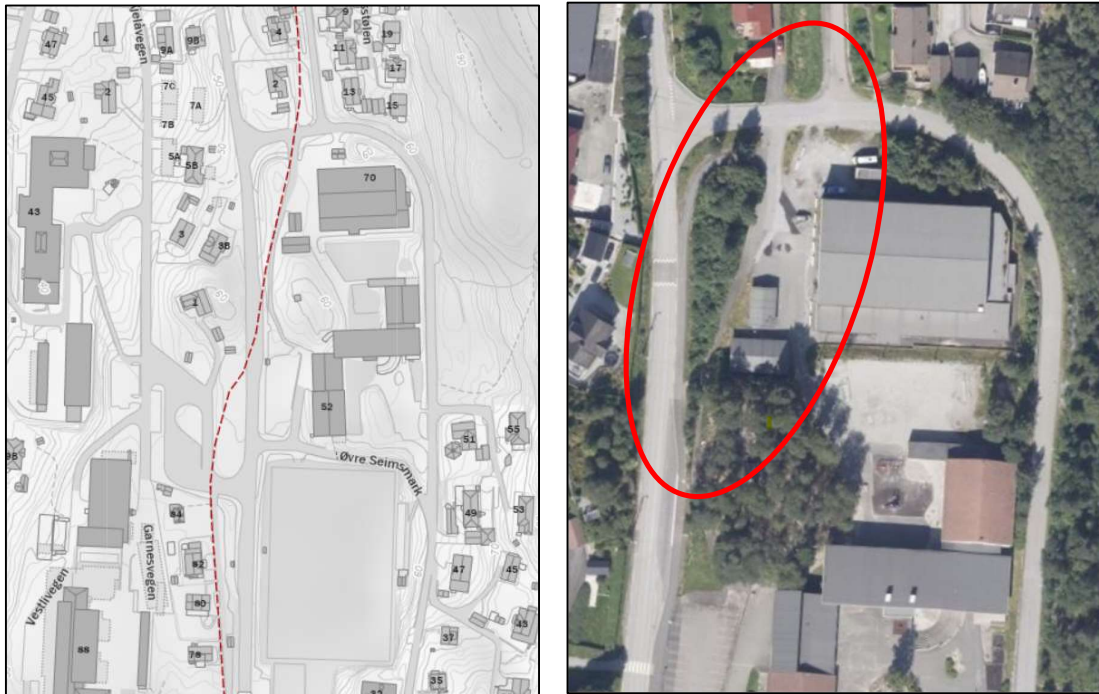
Figur 23. Tegning av tilbygg som ble bygget sammen med branntropp i 2002. Kilde: Byggesaksarkivet

Bjørnarhallen er en del av Garnes skole. Idrettshallen er på ca. 1870 m² og brakkene er på hhv. ca. 70 og 150 m². Hallen er oppført i 1986 som stålkonstruksjon på et dekke av betong. Fasaden består av bølgeblikkplater og malt trekledning. Det ble oppført et tilbygg i 2002 med vegger av Lecablokker og selvbærende tak fra Leca av type «Byggeplank». Selve hallen fremstår som intakt, med plasstøpt betonggulv, sportsgulv, spilepanel i tre og perforerte plater på veggene. Tribunen er bygget opp med L-elementer i betong. Noen av garderobene er oppgradert. Garderobene består av vekselvis fliser eller belegg på gulv og flis eller baderomsplater på vegger. I gang, kiosk og toaletter er det gulvbelegg, det er skiferflis i inngangspartiet og det er teppeflis på gulvet i trofé/klubbrom, med et eldre gulvbelegg under teppeflis. Utvendig tak er tekket med asfaltpapp.

Fasaden på hallen består av bølgeblikkplater og malt trekledning, mens på tilbygget består fasaden av malt murpuss på Leca. Det ble opplyst på befaring at vinduene på hallen ble skiftet ut rundt 2015-2016.

Utenfor hallen er det oppført to brakkebygg i treverk på betongfundamenter, med innvendige overflater av trepanel på vegger og innvendig tak og gulvbelegg. Utvendig er taket tekket med asfaltpapp. Brakkene ble flyttet fra Torofabrikken i 1995.

Som vi kan se fra Rektangelkartet fra 1856-60 (figur 3 og figur 9) gikk det en vei om Garnes (beskrevet i kulturmiljøplan for Bergen som «annet historisk veifar»), som må ha vært en avstikker fra Den Christianske Postvei. De to veiene ser ut til å skille lag i området rundt Seim, og den mindre veien følger så Garnesveien, før den svinger noe av mot øst inn i en liten sidevei på det som nå er vestsiden av Bjørnarhallen, før den farer videre nordover langs Garnesstølen, for så å svinge sør og sørøst ned mot Garnesfjæren og bukta der. I dagens landskap ses fortsatt restene av dette historiske veifaret i grøntområdet rundt Bjørnarhallen. Den lille sideveien vest for hallen finnes fortsatt, og er adskilt fra hovedveien av en liten øy av trær og buskvekster. Boligområdet i Garnesstølen ligger langsmed det gamle veifaret. Det historiske landskapet rundt Bjørnarhallen og Garnesstølen er dermed fortsatt lesbart i terrenget og i grøntområdene som fortsatt deler inn disse småveiene slik det også ble gjort på 1800-tallet.

Figur 25-26. Til venstre ses illustrasjon fra Bergen kommunes kart over historiske ferdselsårer, med den lille veien som går om Garnes stiplet inn i rødt. Til høyre et oppdatert flyfoto fra området hvor vi tydelig ser tegn etter det samme veifaret forbi Bjørnarhallen (Kilde: Kulturminneplan for Bergen, digitale historiske kart, samt Riksantikvaren/Askeladden).

4.5.1. Eksteriør

Figur 27. Fasade mot sør med inngangsparti mot grusbane.

Figur 28. Fasade mot vest med garasjedør og branntrepp som ble installert i 2002.

Figur 29. Detaljer av fasade i vest med bølgeblikkplater.

Figur 30. Detaljer av fasade mot nord med bølgeblikkplater

Figur 31. Detaljer av fasade mot øst som viser deler av tilbygget som ble bygget i Leca i 2002.

Figur 32. Dør ved tilbygg mot nord.

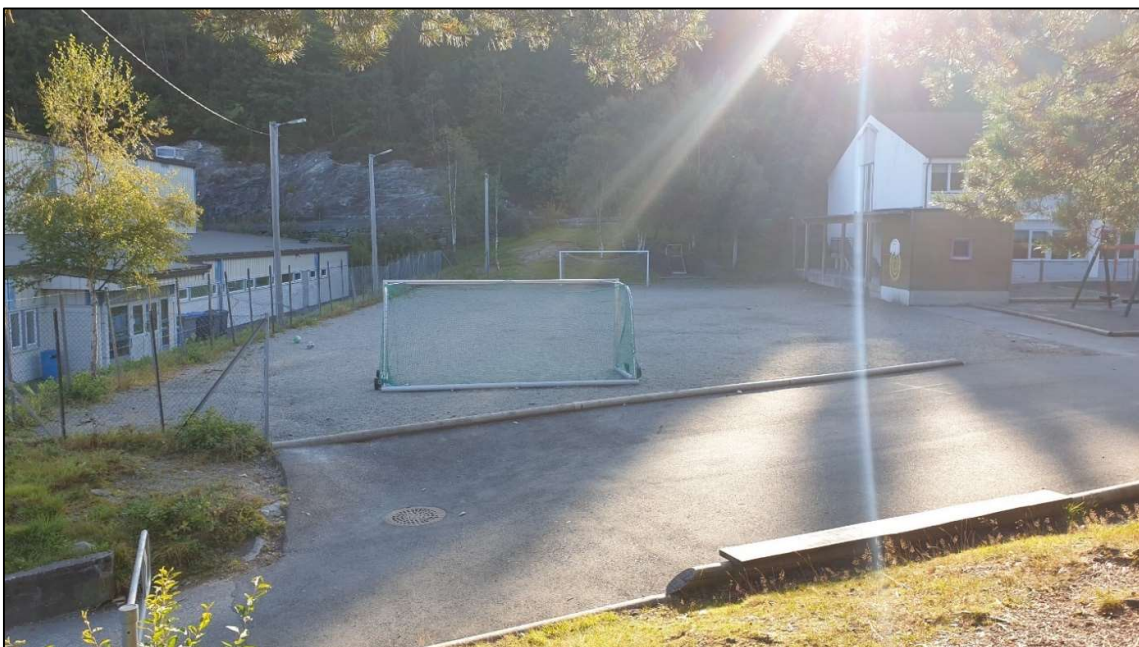
Figur 33. Dør ved tilbygg mot øst.

Figur 34. Deler av vindusparti mot sør.

Figur 35. Detalj av vindu mot sør.

Figur 36. Grusbane mellom Bjørnarhallen og Garnes barneskole.

4.5.2. Interiør

Bjørnarhallen fremstår som tidstypisk idrettshall fra 1980-tallet, med oppgraderinger på 2000-tallet.

Figur 37. Innsiden av inngangsdør.

Figur 38. Inngangsparti/gang.

Figur 39. Vask på herretoalett.

Figur 40. Herretoalett.

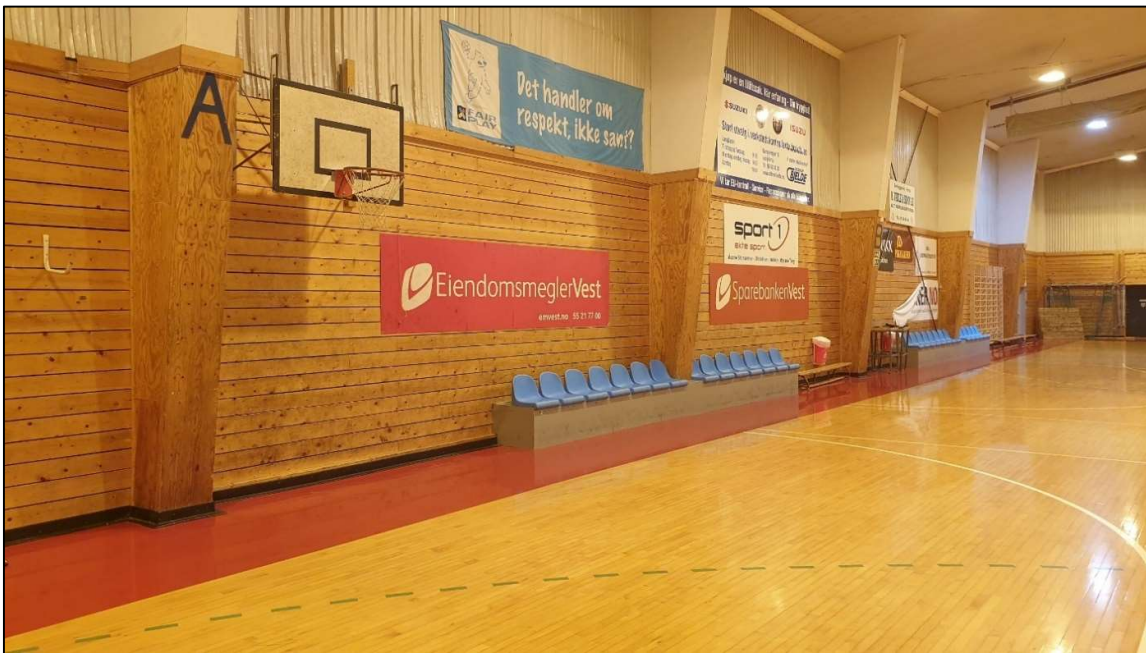
Figur 41. Detalj av garderobe.

Figur 42. Detalj av dusj.

Figur 43. Detalj av oppgradert garderobe.

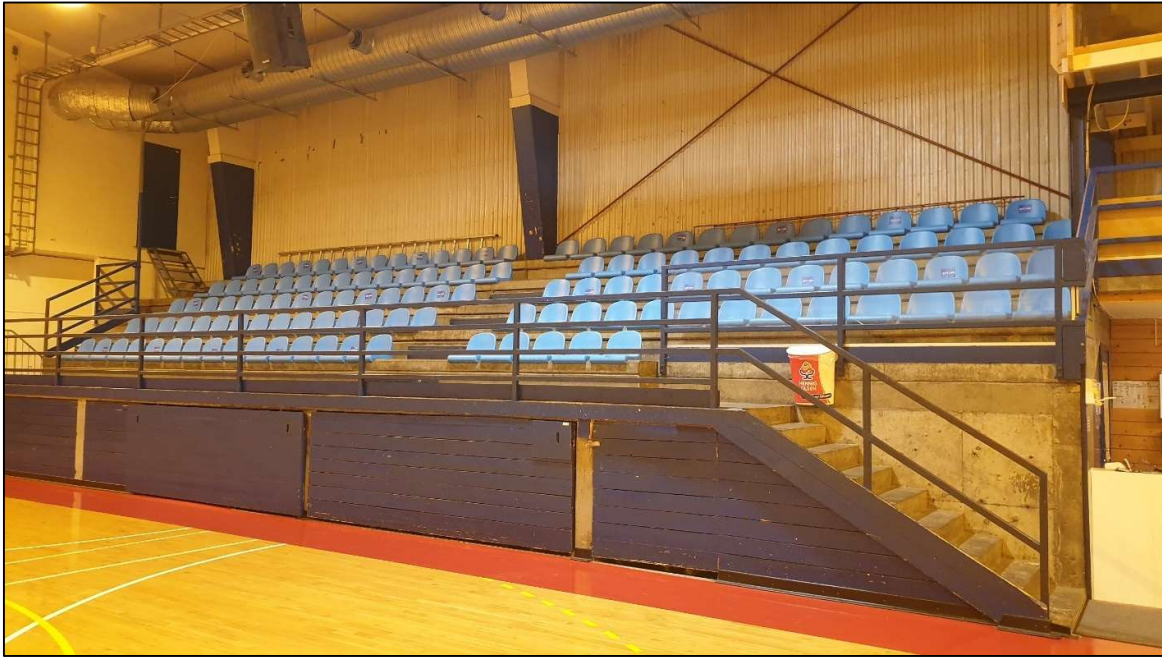

Figur 44. Detalj av idrettshallen med sportsgulv, spilepanel i tre og perforerte plater på veggene.

Sweco
Fantoftvegen 14P
NO 5072 Bergen, Norge
Telefon +47 55 27 50 00
www.sweco.no

Sweco Norge AS
Hovedkontor: Oslo

Inger Lena Gåsemyr
Mobil +47 920 25 626
Inger.lena.gasemyr@sweco.no

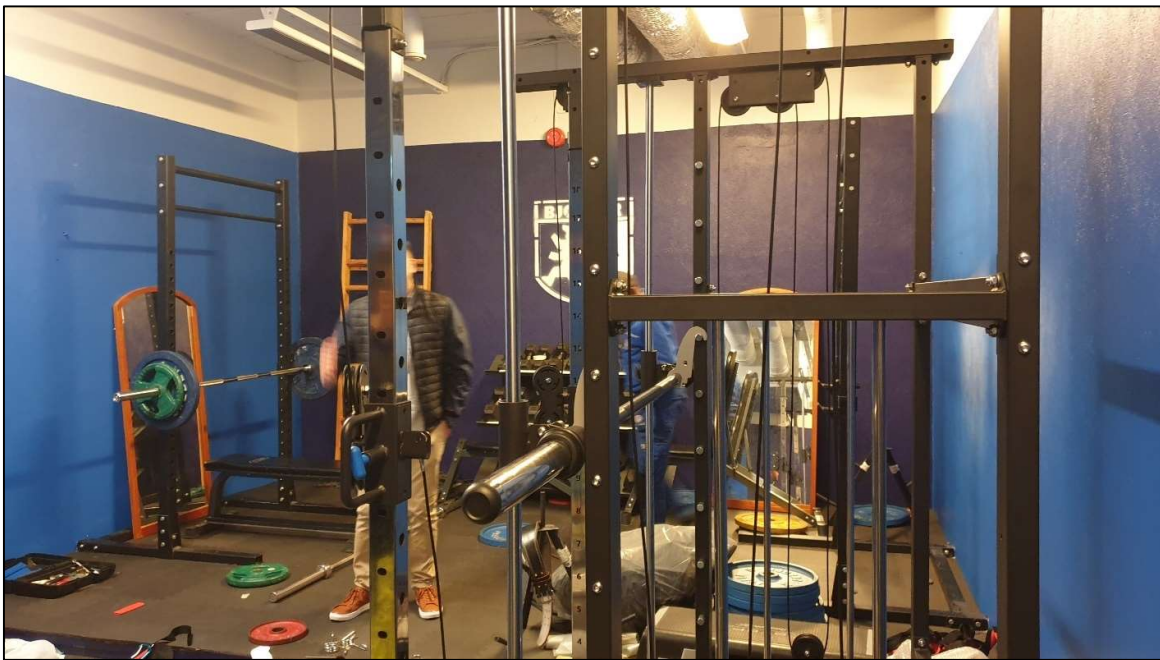
Figur 45. Tribunen, som er bygget opp med L-elementer i betong.

Figur 46. Detalj av tribuneseter.

Figur 47. Detalj av taket inne i idrettshallen.

Figur 48. Detalj av styrkerom.

Figur 49-50. Detalj av trofé-/klubbrom.

Figur 51-52. Detaljer av kiosk.

Sweco
Fantoftvegen 14P
NO 5072 Bergen, Norge
Telefon +47 55 27 50 00
www.sweco.no

Sweco Norge AS
Hovedkontor: Oslo

Inger Lena Gåsemyr
Mobil +47 920 25 626
Inger.lena.gasemyr@sweco.no

4.5.3. Kontorbrakke

Figur 53-54. Detalj av kontorbrakke utvendig.

5. Kilder

- Befaring og bildedokumentasjon utført 26. og 31.08.2021 og 3. og 12.09.2021
- www.norgebilder.no
- Grind.no
- [*Vossebanen 1883-1983 : en beretning om Vossebanens tekniske, økonomiske og politiske historie gjennom hundre år*, Gubberud, Ivar J. 1983.](#)
- [Fil:3x3a.jpg – lokalhistoriewiki.no](#)
- [Store norske leksikon \(snl.no\)](#)
- [Askeladden.ra.no](#)
- Kulturmiljøplan for Bergen 2021 – 2025: Identitet med særpreg, [Bergen kommune - Kulturmiljøplan for Bergen 2021-2025](#)
- Kulturminnegrunnlag – Garnesvegen, Indre Arna 2015, Byantikvaren, [Bergen kommune - Kulturminnegrunnlag: Garnesvegen, Indre Arna](#)
- Kulturhistorisk rapport for kommunale skolebygg fra 1724 til 1979, [Bergen kommune - Kulturhistorisk rapport for kommunale skolebygg fra 1724 til 1979](#)
- Byggesaksarkivet i Bergen kommune
- Tunes, Sigmund (1996): *I.L. Bjørnar 50 år: et tilbakeblikk på idrettslagets historie: 1946-1996*, (<https://www.nb.no/items/1c42521fa006b38b1fddeb0177c5acd6>)
- <https://bjornar.no>